

De Raspoetin van Poetin

De Morgen - 12 Apr. 2014

Pagina 47

De pro-Russische bezetters van overheidsgebouwen in oostelijk Oekraïne laten zich leiden door een ideoloog die stelt dat Rusland desnoods met militair geweld zijn imperiale ambities moet nastreven. Wie is Aleksandr Doegin, vader van het neo-Eurazianisme en adviseur van president Vladimir Poetin?

"Rusland moet troepen naar Zuidoost-Oekraïne sturen. We kunnen toch niet toestaan dat miljoenen Russen slachtoffer worden van een genocide?" Het is dinsdagavond 8 april. De woorden worden geblogd door Aleksandr Doegin (52), voor het Westen een wat zonderlinge bebaarde professor uit de Staatsuniversiteit van Moskou en leider van het Centrum voor Conservatieve Studies, maar in Rusland berucht als een van de invloedrijkste huisideologen en adviseurs van president Vladimir Poetin. Net zoals Raspoetin aan het hof van tsaar Nicolaas II is Doegin een hedendaagse intrigant in de wandelgangen van het Kremlin. Doegin pleitte na het separatistisch referendum op de Krim half maart meteen voor een 'Russische lente', in de oostelijke en zuidelijke steden van Oekraïne. In een recent Skype-videogesprek dat gepost werd op Youtube, is Doegin te zien terwijl hij instructies geeft aan Oekraïense separatisten. Doegin verzekert dat Moskou hen vol steunt. Hij noemt alle lokale politici die deelnemen aan de verkiezingen van 25 mei 'verraders'. "Jullie moeten geen compromis zoeken met Kiev maar radicaal handelen", zegt Doegin. "Het Kremlin is vastberaden om te strijden voor de onafhankelijkheid van Zuidoost-Oekraïne."

Nieuw Rusland

De pro-Russische bezetters van overheidsgebouwen in de steden Donetsk en Loegansk beroepen zich op zijn geschriften, massaal via sociale media verspreid. Zo post Doema-lid en publicist Konstantin Rykov, via Twitter kaarten van een Zuidoost-Oekraïne dat al bij Rusland is aangehecht. Ze maken deel uit van wat Doegin 'Novorossija' noemt - een 'Nieuw Rusland' - dat op termijn onbegrensde grenzen moet ambiëren, ver voorbij de Slavische volkeren. Als intellectuele leider van het neo-Eurazianisme bepleit Doegin niets minder dan de stichting van een Russisch Imperium dat zich uitstrekt over de volledige Euraziatische landmassa, van China tot aan de Donau, naar het voorbeeld van de dertiende-eeuwse Mongoolse heerser Dsjengis Khan. In sommige van zijn publicaties droomt Doegin naast een inlijving van alle voormalige Sovjetstaten en het vroegere Warschaupact zelfs van een 'protectoraat' dat alle huidige EU-lidstaten omspant. Een waanidee lijkt dat, niet op zijn plek in de 21de eeuw. Des te verontrustender is het dat Doegins expansionistische gedachtegoed de voorbije jaren steeds meer gehoor kreeg in het Kremlin maar ook bij het Russische leger, politie en inlichtingendiensten. Het neo-Eurazianisme vormt voor president Poetin het perfecte propagandakader om zijn publieke opinie te overtuigen dat inmenging in buurlanden, zoals Oekraïne, noodzakelijk is om het imperiale Rusland in zijn grootheid te herstellen. Poetin noemde de implosie van de USSR "de grootste ramp van de twintigste eeuw" en streeft sinds enkele jaren naar de oprichting van een Euraziatische Unie die ex-Sovjetstaten omvat.

Nazi's en bolsjewieken

Het is net in de jaren na de val van de Sovjet-Unie in 1991 dat Doegin zich opwerkt in het intellectuele vacuüm dat in Moskou is ontstaan. Gefrustreerd met de onmacht van president Boris Jeltsin ijvert een school conservatieve filosofen voor een krachtige centrale staat en een herstel van orthodox-religieuze waarden. Poetin, die in 2000 voor het eerst aan de macht komt, spiegelt zich aan hun ideeën. Op hun uiterst rechtse flank laat Doegin zich dan al opmerken met pamfletten zoals De oorlog van de continenten, waarin hij "de vernietiging van het liberalisme" tot doel stelt. Hij beschrijft een permanente geopolitieke strijd tussen het "Oneindige Rome", dat rust op een sterke staat en de superioriteit van het collectief, en het "Oneindige Carthago", dat zich kenmerkt door individualisme, handel en materialisme. In Doegins ogen is Carthago vandaag Washington en is Rome het huidige Moskou. Beide zijn volgens hem gedoemd te strijden "tot één van beide is vernield". In tegenstelling tot het eeuwenoude klassieke Eurazianisme, dat zich tijdens het interbellum afkeerde van bolsjewisme en nazisme, vond Doegin volgens een recente analyse van het vakblad Foreign Affairs voor zijn apocalyptische visie inspiratie bij beide uitersten van het politieke spectrum. Als toonvoorbeeld van een conservatieve revolutie noemt Doegin de radicale, door de nazi's geïnstalleerde Noord-Italiaanse Sociale Republiek van Salò (1943-45). Ook vertoonde hij openlijke interesse voor de SS en de occulte Ahnenerbe-groep van Herman Wirth en Heinrich Himmler, die in de concentratiekampen op mensen experimenteerde. Net zoals Himmler en zijn trawanten ziet Doegin brood in een Eurazië dat stoelt op een feodaal systeem van etnisch gescheiden regio's die allemaal vazallen worden van één hoofdstad. Voor de SS was dat Berlijn, voor Doegin is dat Moskou. Om dat doel te bereiken predikt hij evenzeer autoritaire recepten die uit het bolsjewisme zijn geplukt. Begin jaren negentig steunde Doegin de nationalistische schrijver Eduard Limonov bij de oprichting van de, ondertussen ontbonden, Nationaal Bolsjewistische Beweging, die een bonte mengeling van fascist en communisten onderdak bood. "Doegin beschouwt fascisme en communisme niet als tegenpolen maar is van beide doctrines een even vurig aanhanger. In zijn persoonlijk pantheon vind je Lenin zij aan zij met Mussolini, Hitler, Leni Riefenstahl...", schrijft Emmanuel Carrère in zijn bekroonde biografie van Limonov. Eind jaren negentig wordt Doegin adviseur van het ultraconservatieve Russische parlamentslid Gennadi Seleznev. Hij wordt ook voorzitter van de geopolitieke sectie van de Adviesraad voor Nationale Veiligheid in de Doema. Daar springt hij in het oog van het Kremlin. Hoe meer zijn ideeën aan populariteit winnen, hoe meer president Poetin hem inschakelt in zijn binnen- en buitenlandse beleidspropaganda. Terwijl liberale commentatoren genuk worden, krijgt Doegin tot op vandaag onbeperkte airplay op de Russische tv-zenders. De Duitse Ruslandexpert Andreas Umland noemde Doegin vorig jaar nog in de Nederlandse krant Trouw een "onderdeel van de manipulatie van de publieke opinie door het regime, met het verhaal 'dat Rusland een belegerde vesting is, dat we ons de luxe van

oppositie, demonstraties of rechten voor minderheden en democratie niet kunnen permitteren." In het binnenland hielp Doegin als commentator de positie van Poetin populariseren over de "noodzakelijke" beperkingen van persoonlijke vrijheden en intolerantie tegenover holebi's en de centrale plaats van het orthodoxe christendom in de wedergeboorte van Rusland als grote natie. In lijn met zijn imperiale ambities stichtte Doegin met steun van het Kremlin ondertussen ook de Internationale Euraziatische Beweging, waartoe academici en parlementsleden toetreden uit Rusland en de voormalige Sovjetstaten, maar ook uit Centraal-Azië en de Europese Unie. Vorig jaar vergaderde Doegin in Moskou nog met Gábor Vona en Béla Kovács, de openlijk antisemitische leiders van de Hongaarse neonazi-partij Jobbik, die vorige zondag meer dan twintig procent van de stemmen haalde in de Hongaarse verkiezingen.

Vlaams Belang

Ook in West-Europa zoekt Doegin openlijk aansluiting met extreem rechtse partijen, zoals het Franse Front National. In België maakte Doegin al zijn opwachting in 2005. Toen sprak hij in Antwerpen een conferentie toe die georganiseerd werd door het blad TeKoS, een Vlaams conservatief cultureel tijdschrift dat wordt uitgegeven door de Deltastichting, een 'nieuw-rechtse' vzw die zich spiegelt aan de ideeën van de conservatieve filosofen als Edmund Burke en Alain de Benoist - met wie Doegin samenwerkt. Tot Doegins toehoorders behoorden onder anderen Kris Roman, van het extremistische Nieuw Solidaristisch Alternatief (NSA), huidig Vlaams Belang-Kamerlid Tanguy Veys en ex-VB'er Francis Van den Eynde. Afgelopen maart doken drie VB-politici opnieuw op in het vaarwater van Doegin. Jan Penris, Christian Verougstraete en Frank Creyelman waren verkiezingswaarnemers tijdens het omstreden onafhankelijkheidsreferendum op de Krim. Ze waren er op uitnodiging van een zekere Luc Michel uit Charleroi, wiens ngo Eurasian Observatory for Democracy & Elections (EODE) banden heeft met Doegin. Doegin bouwt ondertussen in hoog tempo zijn Euraziatische Jeugdunie uit, gesticht na de Oranje Revolutie in Oekraïne in 2004. Zij telt nu al 47 kantoren in Rusland, in negen ex-Sovjetstaten maar ook in Polen en Turkije. Ze promoten het Eurazianisme maar worden ook ingeschakeld voor operaties door het Kremlin. Zo werd volgens de Kyiv Post op 31 maart in Kiev Oleg Bachtjarov gearresteerd, een Russisch lid van de Euraziatische Jeugdunie, die volgens de Oekraïense veiligheidsdienst een groep van 200 mensen ieder 500 dollar beloofde als ze het parlement zouden bestormen.

MAARTEN RABAEY

Copyright © 2014 De Persgroep Publishing. Alle rechten voorbehouden